

PO ŠKOLE aneb POHLED Z DRUHÉ STRANY

Část 15. – Pár slov zamyšlení závěrem

=====

Když jsem jako student v roce 1968 doma pronesl jakousi rozhorlenou filipiku proti tehdejšímu prezidentu Antonínu Novotnému, usadil mne otec, dělnický antikomunista, slovy: „Klídek, mladej. Může přijít doba, kdy na něj budeme ještě rádi vzpomínat“. (Prorocká slova, tři roky nato jeden z kolegů v posledním ročníku VŠCHT pronesl výrok: „Stojaté vody Tondova socialismu, všechno bylo zakázané a všechno se smělo“).

Když jsem po letech krátce ve funkci vedoucího sekretariátu podnikového ředitele byl na jedné poradě vedení, řešila se tam otázka prosazení jakéhosi nepopulárního opatření. Personální náměstek, figura ryze politická, se nechal slyšet: „Tohle nám dělnická třída neodpustí“. A ředitel podniku ho usadil slovy: „Je úplně jedno, co o nás říkají teď. Důležitější je, co o nás budou říkat, až tu nebudeme.“

Otec i ředitel se nikdy nepotkali, byli z různých měst, s různým zázemím, s různou rodinnou historií a naprosto rozdílným společenským postavením. A přesto nahlíželi na věci se skoro stejným s časovým nadhledem, který se získává životní zkušeností. Oba ty výroky jsem pak měl stále na paměti. A dnes, jako „mladobní rentiér“ si mohu dovolit různá hodnocení, která nikomu nevnucuji. Věk mi zaručuje, že už je nebudu muset korigovat.

České školství je ve stále se zrychlujícím úpadku. Začalo to krátce po roce 1948, kdy školství bylo zpolitizováno. Rušily se mnohé tradiční akademické tituly, zvláště měli komunisté spadeno na „doktory“, objevily se různé varianty „diplomovaný ....“, pro podniky se zaváděly rychlokurzy, plodící „diplomované techniky“, ale netýkalo se to jen vysokoškoláků (a jejich náhražek), gymnázium bylo téměř sprosté slovo, i hasiči byli přejmenováni na „požárníky“, z policistů se staly „orgány“, zkratka předobraz dnešního „korektního“ šílenství (na tehdejší jazykové „pinožení“ můžeme dnes jen s úsměvem vzpomínat). Problém byl, že spousta starých učitelů a profesorů byla ze školství „odejítá“ a přetrhaly se vzdělávací tradice, které se formovaly desetiletí. Celé by to bylo na dlouhá vyprávění (hodně jsem toho shrnul do své rodinné publikace Komunismus všedního dne), ale úpadek vzdělanosti byl zprvu jen malý či poznenáhly. Když mi v roce 1966 v rámci přípravy na maturitu padly do ruky maturitní příklady z doby „první republiky“, docela se mi „protáčely panenky“. Je také pravda, že do technických předmětů, fyziky, chemie, matematiky se politické vlivy příliš nepromítaly, o to více trpěl dějepis, zeměpis a jazyky. K maturitě na SVVŠ jsme šli i se znalostí základů derivací a integrálů a neměli jsme s tím na „vejšce“ problémy, na rozdíl od „průmyslováků“, které tohle minulo a museli si ty náročné partie matematiky doplnit, neb netušili, oč jde. Nic proti průmyslovákům, měli značné znalosti zase v jiných předmětech (u chemiků třeba znalost analytické chemie, u strojařů či stavařů třeba technické kreslení či deskriptivní geometrie.)

Zrada ale začala někdy v osmdesátých letech, kdy se začalo razit heslo, že „všechna mládež musí mít středoškolské vzdělání“, čímž se rozuměla (nejen, ale) hlavně „maturita“. Najednou přestalo jít o náplň, ale o papír. To proto, že studijní předpoklady se nedají změnit byrokratickým nařízením. Pochopit komplexní čísla či analytické vyjádření elipsy už prostě není schopen každý. Stejně tak ovšem není každý schopen vyrobit třeba stůl nebo oplechovat střechu. Lidový filosof, můj otec, strojní zámečnick, nám doma vštěpoval: „Odborník je ten, s kým si nemůžeš vyměnit práci“ a obdivoval třeba písáčku na psacím stroji, která psala, aniž hleděla na klávesnici.

Aby se ta zmíněná pokrokově zcestná teze dala uskutečnit, musela jít zákonitě dolů náročnost studia. Vláda komunistů skončila, ale tenhle trend pak ještě zesílil. Papír, papír, papír – hlavně mít „tu maturitu“ (toť citát vyjádření jednoho studenta na otázku, proč se trápí na vcelku prestižní střední škole). Stal se z toho boj o voliče. Byl jsem v závěru svého působení zděšen, když mi padly do ruky maturitní práce z češtiny. Nám se neodpouštěly ani čárky v souvětích. A zde byly i hrubé chyby, po slohové stránce naprosté nelogičnosti, nebylo jasné, kde má věta podmět a co vlastně chtěl student vyjádřit. Na můj dotaz češtináři jen pokrčili rameny, že s tím nemohou nic dělat, na střední školu přicházejí „čtyřkaři“, s nimi také peníze, a vyhodit je nemohou, neboť by škola o ty peníze přišla. Aby to nevypadalo, že si vymýšlím, nebo dramatizuji, současná „kovidová“ krize to vše odhalila v plné nahotě. Ruší se maturitní písemné práce z češtiny (kvůli slohovým pracím přece nikdo nemusí prezenčně chodit do školy, ty se dají psát doma, v klidu, v pohodě a „pilovat“ v nich vyjadřovací schopnosti, základní gramatiku má každý znát už ze základní školy). Docela vážně je myšlen návrh odstranit z osnov (pardon, z RVP/ŠVP) Ohmův zákon nebo Newtonovy zákony. Už jsem dříve psal, jak se moji žáci ve speciální základní škole při inspekci „prali“, aby se dostali k tabuli a mohli vyřešit bodované příklady na Ohmův zákon. Vrchnost už přišla i s nápadem zrušit maturitní zkoušku a nahradit ji průměrnou známkou z posledních let. To už pak nechápu, proč je tolik pozdvižení, že děti teď nemohou chodit do školy, stačilo by se stejnou logikou jim vysvědčení jednoduše napsat s nějakými průměry (ještě lépe odhady) známek.

Ve školství už dávno nejde o vzdělanost, jen o ten papír. Chybějí zdravotní sestry (kdysi prestižní profese), mají totiž „tu maturitu“ a mizí mimo obor, neboť nemají podle novátorského zásahu byrokratů a politiků „kompetence“ k samostatnému výkonu povolání (to laik nepochopí, nebudu vysvětlovat). Chybějí „fanatici“ řemesel. Chybějí řidiči z povolání, kdysi prestižní zaměstnání, vyžadující mj. vyučení v nějakém příbuzném oboru (třeba zrovna gumař-plastikář) a o řidičské průkazy se v rámci předvojenské přípravy za velkého zájmu staral zavržený Svazarm. Mládež tedy skončí v montovnách, v politických neziskovkách, na protekčních „teplých“ místečkách ve státní správě (jejíž zhroucení se už dnes diskutuje i v parlamentě a v praxi je to vidět dnes a denně). Demokracie je nahrazena byrokratií. Naštěstí máme naději, že podniky budou řídit Japonci, Číňané a Vietnamci. Dobře nám tak a jestli se mýlím, rád se nechám poučit o opaku.

Celé to pak podporuje česká novinářská obec. Jeden jinak vcelku uznávaný novinář komentoval blížící se porážku islámského státu, kterému zbývalo poslední území o velikost jednoho kilometru čtverečního, což (podle něj) je plocha dvou fotbalových hřišť. Jiná expertka v jenom článku současně psala o zvýšení jistého poplatku „o pět set procent“ a o kus dál „na pětinasobek“. Oblíbeným evergreenem televizních moderátorů je „průměrný plat je .... Kč, ale dvě třetiny pracujících na něj nedosáhnou“, a tváří se přitom ukřivděně a tragicky. A přitom je to logické a zákonité. Zaujalo mne to natolik, že jsem studentům v pomaturitním studiu zadal úkol:

„Jste majitelem organizace o 50 zaměstnancích a máte měsíčně k dispozici měsíčně mzdové prostředky ve výši 1 milion zlatek. Navrhněte organizační strukturu od ředitele až po uklízečky a naplánujte jim v rámci limitu mzdy/platy. Pak vyčíslete, kolik procent zaměstnanců má méně než průměrný příjem“.

Poradili si s tím vcelku dobře. Já to hned zběžně před nimi „kontroloval“ a jednu studentku jsem vyzval: „Máte tam chybu, přepočítejte to“. Tvářila se uraženě, ale s pomocí sousedky v lavici to přepočítaly a vypadlo z ní: „No jo, byla tam chyba, ale jak jste na to přišel, když jste to nepočítal“. Tak jsem jí i těm ostatním vysvětlil, že jí jako jediné vyšlo, že pod průměrem je 30 % zaměstnanců, zatímco očekávatelný výsledek je někde mezi 60-80 %, a že to prostě v pyramidově uspořádané společnosti jinak vyjít nemůže (Běžný výsledek těch ostatních byl skutečně kolem 65 % s platem podprůměrným). Dále jsem měl tedy příležitost jim vysvětlit, co je to medián, který dělí skupiny příjemců na dvě stejné poloviny a je v těchto případech vždy o něco a někdy i o hodně nižší než aritmetický průměr.

Jindy jsem v jiné třídě rozdál papír, na kterém bylo asi 15 výroků. Úkolem studentů bylo rozhodnout o každém, je-li pravdivý či nepravdivý. Jaké bylo mé zděšení, když skoro čtvrtina třídy pomaturitního studia jako pravdivý zaškrtnla výrok: „V dobře vedeném státě mohou mít všichni alespoň trochu nadprůměrný plat“. Jednu z autorek jsem zavolał k tabuli a požádal jí, ať mi napíše třeba pět čísel takových, aby všechna měla nadprůměrnou hodnotu. Vrhla na mne opovržlivý pohled a napsala pět čísel. Nechal jsem ji spočítat průměr. Kroutila hlavou, proč jí to nevyšlo a že to zkusí znovu. Třída se pochechtávala, druhý ani třetí pokus nevyšel. Přesto nepříliš odlišné výroky na nás valí novináři a politici.

Korunu té diskusi ale dodala jedna studentka, která prohlásila: „Ale je to stejně nespravedlivé, mají mít všichni stejně“. Nehynoucí to teorie „stejných žaludků“, známá z někdejší rané komunistické propagandy. Třída se zachechtala a já se jí zeptal, jestli tedy má mít primář nemocnice stejný příjem jako uklízečka.

A odpověď mne dorazila: „Ano, to by bylo spravedlivé“. Třída se válela smíchy, dívka zrudla a upadla do rozpaků. Nijak jsem ji pochopitelně netrestal, byl to prostě názor, a já měl studenty s vlastním názorem nejraději.

O běžných a často záměrných záměnách procent a procentních bodů už zde ani nemá smysl mluvit, je to oblíbená demagogická zbraň, používaná hlavně v předvolebním zápolení. Bohužel, nepoučené voličstvo se snadno stává hříčkou v rukách politických šibrů. Zatímco komunisté si hlídali hlavně „vedoucí úlohu strany“, ale udržovali jakýs-takýs poměr mezi potřebnými a žádanými profesemi, dnešní majitelé pravd už prosazují jen různá aktivistická pojetí života. Rozdělují materiální hodnoty (zastoupené penězi), aniž by řešili, kdo a jak ty hodnoty bude vytvářet, peníze se prostě už téměř nekontrolovatelně tisknou, a lidé nepoučení a tedy nevybavení elementárními ekonomickými znalostmi se stávají snadno manipulovatelnou masou. Ministryně „Venezuela“ se bezostyšně vyjádří, že už jí unavuje pořád odpovídat na otázku, kde se na její výmysly vezmou peníze. Pojem „produktivita práce“, k němuž se komunisté dopracovali s velkým zpožděním, jsem už dávno neslyšel. Varování, že alternativní zdroje energie (tak čisté a zelené) nemohu nahradit plynule fungující elektrárny jak uhelné, plynové nebo jaderné, prakticky není slyšet. Nikdo nechce lidu obecném natvrdo sdělit, že soláry v noci a v době krátkých dnů (kdy je energie nejvíce zapotřebí) nefungují, rotory „větrníků“ (nic proti nim) se v bezvětrí netočí, a že biomasa, rostoucí 3 roky se spálí za jeden den. Lid obecný nemá představu, co je kilowatt(hodina), mega- či gigawatt(hodina), a až se zruší Ohmův zákon, nebudou to vědět už ani premianti. Obávám se, že mnoho voličů ani netuší, jaký je rozdíl mezi miliardou a milionem. Jenže k tomu všemu jsem se snažil své svěřence na příkladech postavených na jejich vlastních návrzích nějak „dokopat“, aby si uvědomovali souvislosti. Těší mne, že se mi to u mnohých podařilo, a nemusím tedy řešit otázku, co o mne říkají, když už „tam“ nejsem. Jsem rád, že se ke mně hlásí.

S manželkou jsme dali dohromady před lety obsáhlou Sbíрку příkladů z chemie, převážně vlastních, s výkladem a s výsledky. Ředitelka školy na to dokonce, ač jsme s tím (jako "fanatici") nepočítali, sehnala grant a pořídila se díky tomu pro školu i nějaká výpočetní

technika. Potěšilo nás, že o sbírku byl velký zájem i na jiných školách, které se dožadovaly souhlasu s využitím (šířila se po internetu, je dodnes u mne na mých stránkách v depozitáři ve vetešnictví). Potěšilo nás, že se o ni zajímala i vysoká školská vrchnost v době nedávné, kdy už jsme oba byli v důchodu, a vyžádala si souhlas s jejím dalším využitím. To se prosím chlubím proto, aby nevznikl dojem, že srandičky se vylučují s vážným přístupem. Srandičky ho jen činí stravitelnějším.

Proti panující byrokratuře je ovšem jedinec téměř bezmocný, odbory řeší hlavně „všem stejně“, kdejaký ouřada má větší moc, než ředitel školy. „Fanatici“ mizí ze škol třeba do reklamních agentur, kde jejich tvůrčí schopnosti dokáží ocenit znatelně lépe. Nebo do předčasného důchodu. Kdysi jsem se na nějaké poradě, naštván na nesmysly, které se tam probíraly, vyjádřil: „Školu tvoří jen žáci a učitelé. Všechno ostatní, ministerstvo školství, byrokrati, ředitelé, inspektoři, budovy, tělocvičny, .. jsou vcelku zbytečnosti. A tam, kde se žáci chtějí učit, jsou zbyteční i ti učitelé“. Bylo na mne pochopitelně hleděno pobaveně ve stylu: „No jo, Šafra....“. Prostě magor, podivín, samorost. Fanatik. No a co? Nakonec jsem se pod dojmem byrokratických zhovadilostí rozhodl skončit. Použil jsem ve své výpovědi mírně parafrázovanou větu ze Svěrákova filmu Vratné láhve: „Už nejsem rád českým učitelem“.

A to je konec povídání o škole „z druhé strany“. Děkuji všem za potěšující zájem i příznivé ohlasy.

Všechno to lze najít a případně si stáhnout z mých stránek <http://hony-safra.eu>. Kopírování je povoleno s výstrahou, že se na tom nedá vydělat.

=====

P.S. O tom, jak se stát rektorem univerzity a školníkem v jedné osobě, může být řeč zase někdy příště

Ohlasy a diskuse:

Ondřej Ori Dachovský:

paráda!

Eva Hubálková“

Ach jak pravdivé a smutné, a to mi Ohmův zákon též nic neříká a raději v případě techniky věřím na trpaslíky uvnitř 😊😊

Hony Šafra: Já Vám rozumím, já zase věřím na "panáčky" v televizní bedně. A Ohmův zákon a zákony související mi říká přinejmenším to, že na 5 ampérový jistič nemohu připojit 2 kilowattový spotřebič (to byl jen zjednodušený názorný příklad, aby se elektrikáři nebouřili). Že to učitelé fyziky ve škole dětem podrobně nevysvětlí, je opět na debatu o kvalitě učitelského sboru. Nechci masově pomlouvat některé bývalé kolegy.

Kadmium Žluté Střední:

Jo, ohmův zákon, vzpomínám, že jsme se ho učili tak, jako spoustu jiných a líbilo se mi to, jen jsem už zapomněla, protože nepotřebovala. Tím nechci říct, že není potřebnej. Prostě, základní vzdělání nás uvedlo do problematiky a

střední pak rozvíjelo podle toho, co mladý člověk chtěl v budoucnu dělat a na jakou školu se přihlásil. Možná bych si stačila jen mrknout a věděla bych o co jde, ale elektrikář fakt nejsem a určitě jím nebudu, mám tedy právo zapomenout 😊. Jako perličku. Předevčírem mi volala dcera: mami, Tapa má úkol z matiky a já nevím, co s tím. Vnučka naklusal a já ji osvěžovala paměť, jak počítat zlomky, sčítání, odčítání, násobení a dělení. Já 70 letá baba jsem radila 14 leté puberťačce 😊 Budiž k její chvále, že ihned po prvním příkladu a malému nakopnutí si vnučka vzpomněla a pak už pracovala sama jen pod mým dohledem. Ale to je matika nebo fyzika občas chemie a čeština, to ještě nějak umím. Horší je ten dějepis, starověk se učí stejně jako za nás, takže Spartaka jsem zvládla, ale novodobé dějiny jsou úplně jiné i když si je člověk ještě pamatuje 😊, tam jsem vedle jak ta jedle 😊😊😊.

Hony Šafra: Je vidět, že jste koneckonců normální rodina. Je chybou školy, že nezvládá spojení učeného s praxí. Já se v chemii na nástavbovém studiu vykašlal na spoustu věcí, ale s chlapy, kteří byli starší než já jsem radši probíral hnojiva, antikorozní ochranu, nějaké základy kolem nátěrových hmot - byly kolem toho docela zajímavé diskuse a určitě si z toho odnesli něco oni i já. Hustit do nich Mendělejevovu tabulku mi i jako chemikovi přišlo jako zbytečná zhovadilost, když studenti nebyli chemici, ale spíše strojaři a elektrikáři. Ale to je zase na dlouhou debatu, kterou by byrokratura nepochopila.

Eva Hubálková: Naštěstí to doma máme rozdělené celkem spravedlivě, já nahlásím závadu a ti, co tomu rozumí, a tudíž vědí, že utahováním kohoutek fakt povolit nejde (pletu si ty směry celý život), žárovku vyšroubují obvykle celou a ne jen tu skleněnou baňku, která zpravidla zbyde v ruce mně. A mně se zase nepletou do vaření a prání prádla, i když s instrukcemi to zvládnou stejně jako já posekam zahradu nebo křovinořezem ouberu větve. Snažím se neplést do věcí, které vim, že nezvládám, i když mnoho z toho jsem ve škole teoreticky zvládnout musela.

Hony Šafra: Ono někdy stačí, když toho člověk ví alespoň tolik, že nespáchá zbytečnou škodu a ví, kdy se musí obrátit na někoho zkušenějšího či odborníka. Jak říkal jeden profesor na VŠ: "Nejhorší jsou polointeligeni. Neznají podmínky řešení, myslí si že rozumějí všemu. Neznalost nějakého zákona či vzorce vám odpustím, ale neznalost podmínek řešitelnosti vám neodpustím ani náhodou".

Stanislav Kroupa:

Hm, tak pokud i Ohmův zákon některým kompetentním ouřadům připadá složitý, jsme opravdu už asi národem debilů. Já jen často s úctou a obdivem vzpomenu na tchána. Měl "jen" prvorepublikové gymnázium. Ale oproti tehdejší naší i vysokoškolské společnosti co do rozhledu a vzdělání Pan Někdo. Jinak k současnosti, ať nyní, nebo té popřevratové se raději ani nevyjadřovat. Ten pád do hlubin byl tak rychlý, že se dal nepřehlédnout i z přikopů a bahna na stavbách.

Ivanka Kozáková:

Jen kdyby tvoje povídání četli ti, kteří připravují budoucnost dětí a dokázali se poučit z omylů minulosti. Jinak moc děkuji za tvé povídání. 🙌🌹🍀😊

Kadmium Žluté Střední: Ivo, ani rodiče těch dětí nechtějí, je to moderní mít střední školu, přesně jako v emerice, každý blbec jde na střední 😊 Ovšem dříve byl za střední školu považován i výuční obor. Nevím jak to je dnes, ale mám pocit, že kromě hospodské už učební obory snad ani nejsou.

Jindřiška Koželuhová

Ani sem nedutala při čtení 15 částí, ale s láskou sem zavzpomínala na své učitele druhého stupně základní školy. Jak se nikdy nespokojili s tím, že slabší část třídy nepobrala co měla pobrat a já se nestydím, že sem např. ve fyzice patřila k té slabší části. Ne fakt nemám tu fyziku v malíčku, ale nejsem úplně dutá jako bambus. Děkuji vám páni učitelé a paní učitelky. Nikdy nezapomenu na svoji učitelku jazyka českého.....

Kadmium Žluté Střední: Jindřiško, fyzika a matika a kreslení, byly moje oblíbené předměty, většinou za jedna, ale nechtěj, abych něco přišla nebo upekla dort. Takže někdy ta fyzika v běžném životě potřebná není,

stačí když člověk ví alespoň něco málo. Občas se bavím tím, že někdo, kdo mě nezná a je to chlap, vypráví ty mužský záležitosti jako je fyzika, mám z toho docela legraci, nesnáším vytahování, tak při hovoru nakonec chlap dojde na to, že ženská nemusí bejt "blbá" v těch mužských pracích, ale pravda je, že o vaření nebo háčkování bych se s jeho ženou bavit nemohla, to bych byla za debila a byla by to pravda 😊

Libuše Vinšová

Opět díky za tvé povídání, člověk si jen povzdechne, zavzpomíná a snaží se znovu nadechnout, a možná se i trochu pousmát 😊

Hony Šafra: Já děkuji Tobě, jsem rád, když to někoho nějak osloví, a on/ona se ozve byť jednou větičkou.